

N:o 18.

Ank. till Riksdagens Kansli d. 4 Februari 1874, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, angående Westerås domkyrkokassas befriande från skyldighet att erlägga ränta och amortering å ett år 1858 beviljad statslån; Gifven Stockholms Slott den 9 Januari 1874.

Sedan framställning hos Riksdagen blifvit gjord derom, att för åtskilliga väsendtliga reparationer och förändringar å domkyrkan i Westerås, hvarför kostnaden beräknats till 42 å 45,000 Riksdaler, måtte beviljas ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 30,000 Riksdaler och ett lån å 15,000 Riksdaler, allt banko, anförde Rikets Ständer i skrifvelse den 16 Februari 1858, hurusom domkyrkorna i riket, af hvilka de flesta voro uppförda före reformationen, af ålder utgjort föremål för statens omvårdnad, så att icke allenast till deras vidmakthållande tiondeanslag blifvit anvisade, utan äfven, när å dem erfordrats så betydliga och kostsamma reparationer, att dessa icke kunnat med kyrkornas egna tillgångar verkställas, särskilda statsbidrag blifvit för sådant ändamål af Rikets Ständer beviljade. På grund häraf och då det blifvit fullständigt utredt och vitsordadt, att statens särskilda medverkan ovilkorligen erfordrades för företagande af behöfliga reparationer och förändringar å domkyrkan, hvilken vore både i arkitektoniskt och historiskt hänseende en lika märkvärdig som värnadsbjudande byggnad, anvisade Rikets Ständer för berörda ändamål ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 45,000 Riksdaler Riksmünt och ett lån å 22,500 Riksdaler samma münt. Lånet skulle räntefritt innehafvas till 1860 års slut och derefter återbetalas genom erläggande årligen af sex procent af den lyftade lånesumman, hvarvid räntan godtgjordes efter 4 procent årligen af det obetalda kapitalbeloppet och det öfriga skulle utgöra afbetalning å kapitalet.

Sedan domkyrko-kommissionen i Westerås hos Kongl. Maj:t anmält, att de sålunda beviljade beloppen varit för ändamålet otillräckliga och att för arbetets fullbordande erfordrades ytterligare 42,500 Riksdaler, aflät Kongl. Maj:t proposition till 1859—1860 års Riksdag, deri erinrades om vigten deraf, att det påbörjade reparationsarbetet icke blefve af brist på medel afbrutet, men då antagas kunde, att Westerås och St Ilians församlingar borde vara villiga och förbundna att åtminstone så till vida bidraga till denna deras sockenkyrkas vidmakthållande, som frågan rörde kyrkans inre delar, de der ej voro af monumental beskaffenhet, och till en del endast afsåge församlingarnes gagn och bekvämlighet, hade Kongl. Maj:t, enär i omförmälda belopp inginge kostnad för inredningsarbeten, såsom bänkar m. m., till ett belopp af 15,000 Riksdaler, föreslagit, att till fortsättning af den påbörjade reparationen å domkyrkan bevilja ett ytterligare anslag af 28,000 Riksdaler Riksmünt.

Rikets Ständer, som fortfarande ansågo de dryga kostnader, hvilka med domkyrkornas underhåll vore förenade, icke skäligen kunna utan undantag åläggas de församlingar, åt hvilka samma kyrkor blifvit till begagnande upplåtna, men å andra sidan funno rättvist och billigt att sådana arbeten, som icke afsåge dylika kyrkors monumentala delar, utan endast vederbörande församlingars gagn och bekvämlighet, blefve af dessa församlingar sjelfve bekostade, beviljade i skrifvelse den 30 Juni 1860 det begärda beloppet, 28,000 Riksdaler, med vilkor att understödet borde återgäldas i den mån domkyrkans inkomster dertill kunde framdeles lemnas tillgång.

I sammanhang dermed och då under Rikets Ständers behandling af detta ärende upplyst blifvit, att af de ränte- och arrendemedel samt kronotionde med flera afgifter, hvaraf domkyrkans i Westerås årliga inkomster skulle utgöras, en ganska betydlig del icke komme kyrkan till godo, utan utginge till underhåll af domkyrkan tillhörige och utan ersättning begagnade lektorsgårdar, äfvensom till boställshyra och aflöning för lärare vid elementarläroverket derstädes, men lämpligare syntes vara, att dessa förhållanden på det sätt ordnades, att de medel, som åt domkyrkan blifvit anvisade, äfven blefve oakortadt för kyrkans förvaltnings- och framtida underhållskostnader att tillgå, anhöllo Rikets Ständer, att erforderliga åtgärder måtte vidtagas i ändamål att, på sätt Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt, domkyrkan i Westerås blefve befriad från de utgifter, som då af domkyrkan bestredos, men icke vore att till kyrkans underhålls- och förvaltningskostnader hänföra.

Domkyrko-kommissionen, som i anledning häraf hördes, upplyste, att af domkyrkans medel bestredos utgifter för kyrkans underhåll, för gudstjensten och dermed sammanhängande föremål, för kyrkan tillhöriga egendomar i Westerås, för kyrkans och dess egendoms administration, för välgörande ändamål, för konsistorii- och biskopshusens underhåll samt konsistorii sammankomster och expedition och slutligen för undervisningsväsendet. Endast från de sistnämnda ansåg kommissionen

kyrkan kunna befrias och föreslog i sådant afseende, att prebendehemmanet Jädra, ett mantal i Hubbo socken, som disponerades af rektor vid högre elementarläroverket i Westerås, och hvaraf afkastningen jemte räntan blifvit i läroverkets stat upptagen till ett sammanlagdt belopp 259 Riksdaler 83 öre, samt räntorna af hemmanet Gillfors N:o 2 och Jädra N:o 1, hvardera ett mantal i Skultuna socken, anslagen åt två lektorer och i löningsstaten uppförda, den förra till 222 Riksdaler 9 öre och den senare till 210 Riksdaler 36 öre, borde vid innehafvarnes afgång indragas till kyrkan, som deraf vore egare, att då af domkyrkans medel hushyresersättningar årligen utbetalades till lärare vid elementarläroverket med tillhoppa 297 Riksdaler 7 öre, dessa ersättningar borde vid nuvarande innehafvares afgång försvinna, att en hushyresersättning, som förr utgått till rector scholæ med 225 Riksdaler, men sedermera indragits till statsverket, måtte till domkyrkan återgå; att kyrkan tillhöriga tre gårdar under N:is 18, 26 och 29 i stadens norra kvarter, hvilka af de tre äldsta lektorerna begagnades såsom boställen, borde, sedan innehafvarne afgått, till kyrkans fria disposition återställas; samt att tomterna under N:is 31 och 32 i stadens norra kvarter, kallade Gymnasii trädgård, jemte ett der intill gränsande, för 1 R:dr utarrenderadt planteringsland N:o 118, anslagna till f. d. gymnasiiadjunkten och i dennes lön på stat upptagna till en inkomst af 42 Riksdaler, men af honom utarrenderade mot arrende af 75 Riksdaler, äfven borde vid innehafvarens afgång tillerkännas domkyrkan.

Sedan Domkapitlet i Westerås, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Westmanlands län samt Kammar-kollegium och Statskontoret blifvit häröfver hörda, lemnade Kongl. Maj:t den 31 Oktober 1862 nådigt bifall till hvad domkyrko-kommissionen i ofvannämnda hänseenden föreslagit.

I underdånig skrifvelse den 30 December 1872 har domkyrko-kommissionen upplyst, att en del af omförmälda medel redan återgått till domkyrkan, att prebendehemmanet Jädra och gården N:o 29 skulle återfalla till kyrkan den 1 Maj 1874, men att lektorsgården N:o 26 samt räntorna af Gillfors och Jädra N:o 1 ännu disponerades af dem, som innehade desamma år 1862. Oaktadt inkomsterna i följd häraf under de senare åren ökats, hade de dock icke varit tillräckliga för att betäcka utgifterna, hvilka ansenligt tillväxt dels genom bekostande af betydande reparationer å biskopshuset och öfriga domkyrkans byggnader, dels genom förräntning och amortering af 1858 års statslån, uppgående till 1,350 Riksdaler årligen. Domkyrkan, som vid slutet af år 1866 hade en kassabehållning af 3,363 Riksdaler 54 öre jemte några smärre fonder och köpeskillingar för två sålda fastigheter i Westerås, hade icke blott nödgats anlita dessa tillgångar för betäckande af löpande utgifter, utan ock derutöfver ådragit sig skuld, som, förutom den till Riksgäldskontoret, i slutet af år 1871 uppgick till 2,200 Riksdaler och vid 1872 års slut syntes komma att stiga till 3,700 Riksdaler.

Under dessa brydsamma ekonomiska förhållanden saknade domkyrkan alla tillgångar

tillgångar att möta en snart förestående, af oundgängligt behof påkallad utgift för omläggning af kyrkans koppartak. Detta hade länge befunnits i så dåligt skick, att det ej kunde afhålla regn från att intränga och skada kyrkohvalfven och takstolarne. Medelst årliga lagningar hade domkyrko-kommissionen hittills sökt afhjelpa denna olägenhet, men numera befunnes denna åtgärd otillräcklig och ändamålslös. För omläggande af taket med ny koppar samt för verkställande af andra reparationer, nödvändiga för att skydda kyrkomurar och fönsterplattor från skada och fukt, uppginge kostnaden till 54,000 Riksdaler. Tillsporde om de ville till denna kostnads bestridande bidraga, hade Westerås och S:t Ilians församlingar förklarat, att då de ännu häftade i skuld för de 15,000 R:dr, som utgjort den på församlingarne belöpande kostnaden för 1858—1861 års kyrkoreparation, samt de åtagit sig att för bänkplatser årligen godtgöra kyrkan med 800 Riksdaler efter afdrag af hvad för uthyrda sådana platser influtit, församlingarne icke ansåge sig pligtiga att till ifrågavarande arbete, som ej afsåg kyrkans inredning, bidra.

Vid sådant förhållande har kommissionen, på det att domkyrkan måtte dels beredas möjlighet att utan fortsatt ökad skuldsättning bestrida årliga utgifter och småningom betala åsamkade skulder, dels erhålla tillräckligt understöd till de stora reparationer, hvilka nyss omförmåls, i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition derom, att återstoden af det år 1858 af staten beviljade amorteringslån, som vid 1872 års slut utgjorde 15,831 Riksdaler 47 öre, måtte från och med 1873 års början få innehafvas räntefritt och utan vidare amortering, med förbehåll att lånet framdeles återbetalas, när domkyrkans tillgångar sådant medgifva, äfvensom att anslag utan återbetalningsskyldighet till belopp af 54,000 Riksdaler måtte beviljas till utförande af nödiga befunna reparationer å domkyrkan.

Öfverintendents-embetet, hvars yttrande i ärendet inforrats, har i underdåniga utlåtanden den 1 April och den 16 December 1873 förklarat sig icke hafva något mot den beräknade kostnaden för omförmålda reparationer att erinra, äfvensom ansett koppar vara det för taktäckningen lämpligaste material, men tillika, för den händelse att detta material skulle anses alltför dyrbart, upplyst att, om taket täcktes med svensk skiffer, hela reparationskostnaden skulle kunna nedsättas till 24,500 R:dr, och att, om jernplåt för samma ändamål användes, kostnaden för hela arbetet icke borde öfverstiga 22,500 R:dr.

Derefter har domkyrko-kommissionen i underdånig skrifvelse den 12 December 1873 förnyat sin berörda ansökning, med förmälan att domkyrkans utgifter inom kort komme att ytterligare ökas med kostnaden för en ny åskledares anbringande å kyrkan, hvilken kostnad ansetts uppgå till omkring 2,250 Riksdaler.

Genom hvad domkyrko-kommissionen anfört, torde vara ådagalagd, att snar reparation, särdeles å domkyrkans tak, är af nöden för kyrkans bestånd, äfvensom att reparationen är af beskaffenhet att, jemlikt de af Riksdagen vid flera tillfällen

uttalade grundsatser, staten bör till densamma bidraga i den mån kostnaden ej kan af domkyrkans medel bestridas. Då emellertid, enligt hvad domkyrko-kommissionen upplyst, kyrkan från och med den 1 Maj innevarande år kommer i åtnjutande af afkastningen från prebendehemmanet Jädra, bevillningstaxerad till 15,000 Riksdaler, och gården N:o 29 i Westerås, taxerad till 7,450 Riksdaler, samt jemväl öfriga i Kongl. Brevet den 31 Oktober 1862 omförmälda medel, hvilka ännu uppbäras af enskilde, inom kort torde komma att till domkyrkan återfalla, och domkyrkokassan följaktligen synes böra redan under den närmaste framtiden ernå den ställning, att hon, derest befrielse vinnes från den henne nu åliggande årliga betalningsskyldighet till staten, blifver i stånd att verksamt bidraga till bestridande af kostnaderna för domkyrkans underhåll, finner Kongl. Maj:t kommissionens ansökning för närvarande ej böra till annan åtgärd föranleda, än att Kongl. Maj:t härmed vill föreslå Riksdagen, att domkyrkokassan måtte från och med början af innevarande år befrias från erläggande af ränta och amortering å det år 1858 af Staten beviljade lån med skyldighet för kassan att med lånets förräntande och amortering ånyo begynna så snart hennes tillgångar sådant medgifva.

De handlingar som till ärendet höra, skola till Riksdagens vederbörande Utskott öfverlemnas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städe välbevågen.

O S C A R.

G. Wennerberg.

Utdrag af Protokollet öfver Ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms slott den 9 Januari 1874.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern *Adlercreutz*,
Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena *Björnstjerna*,
Statsråden: *Bredberg*,
Berg,
Friherre *Leijonhufvud*,
Wærn,
Wennerberg,
Bergström,
Friherre *Alströmer* och
Weidenhielm.

Vidare föredrog Departements-chefen, Statsrådet *Wennerberg*:

20:o.

Domkyrkokommissionens i Vesterås underdåniga ansökning om bidrag till reparation af domkyrkan i nämnda stad, öfver hvilken ansökning Öfverintendents-embetet den 1 April och 16 December 1873 afgifvit yttranden.

På Stats-Rådets tillstyrkande behagade Hans Maj:t Konungen förordna, att nådig proposition i ämnet af den lydelse, bilagan litt. A vid detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
C. A. Th. Ädelgren.
